



Valsts ieņēmumu
dienests

Metodika nedeklarētās darba samaksas vispārējā nodokļu režīmā strādājošiem un tās radītās nodokļu plaisas novērtējumam

2026. gads

VALSTS IEŅĒMUMU DIENESTS



Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarēto darba ienākumu aprēķina metodika

Nedeklarēto darba ienākumu analizē izmantojamie dati



Valsts ieņēmumu
dienests

Analīzei izmanto datus no darba devēju ziņojumiem par taksācijas mēnesi, ziņām par darba ņēmējiem un nodokļu maksātāja reģistrācijas datus. Analīzei tiek iegūti šādi dati:

- darba devēja reģistrācijas kods;
- darba ņēmēja reģistrācijas kods;
- darba devēja teritoriālās vienības klasifikatora (*ATVK*) kods;
- darba devēja pamatdarbības *NACE* 2.1.kods;
- darba ņēmēja nostrādātās darba stundas;
- darba ņēmēja gūto darba ienākumu summa;
- darba ņēmēja profesijas kods;
- darba ņēmēja demogrāfiskie parametri un nodokļu atvieglojumu režīmi.



Valsts ieņēmumu
dienests

Analizētās darbavietas (1)

- Nedeklarēto darba ienākumu analīzi neveic budžeta iestādēm, sabiedriskām vai reliģiskām organizācijām, kā arī darba devējiem valsts, pašvaldību, reliģisko un sabiedrisko organizāciju sektorā.
- Nedeklarēto darba ienākumu aprēķinā netiek iekļautas šādas darba ņēmēju grupas:
 - valdes locekļi, kuri vienlaicīgi ir arī attiecīgā uzņēmuma īpašnieki;
 - nepilngadīgie darba ņēmēji;
 - profesionālie sportisti;
 - darba ņēmēji, kas atrodas brīvības atņemšanas iestādē.

Analizētās darbavietas (2)



Valsts ieņēmumu
dienests

- Analīzē izmanto datus tikai par tām darbavietām, kuras sniedz pilnīgu informāciju par nodarbināto darba ienākumiem, nostrādāto stundu skaitu un profesijas kodu un kurās gan darba ienākumi, gan nostrādātās stundas ir lielāki par nulli.
- Nedeklarēto darba ienākumu aprēķina algoritmu nepiemēro darba devējiem bez identificētiem nodokļu samaksas riskiem.
- Nedeklarēto darba ienākumu aplēsēm izraugās darbavietas, kuru vidējais atalgojums ir zemāks par 80 % no «normālā» atalgojuma.

Nedeklarēto darba ienākumu novērtēšanas metodes būtība



Valsts ieņēmumu
dienests

Tā kā darba samaksa ir atkarīga no nodarbināto profesijas un nostrādātā laika, nedeklarēto darba ienākumu novērtējuma vajadzībām vērtē katras darbavietas atbilstību divām darba samaksas komponentēm:

- **vidējai stundas tarifa likmei, kura ir «normāla»** analizētajā profesijā noteiktā plānošanas reģionā;
- **vidējam darba stundu skaitam, kurš ir «normāls»** analizētajā profesijā noteiktā plānošanas reģionā.

Ja minētās komponentes būtiski neatbilst vidējam lielumam, ko uzskata par konkrētās profesijas, reģiona un taksācijas perioda «**normu**», darbavietai tiek identificēts nedeklarētās darba samaksas risks.

Kas ir «normālais» atalgojums?

VID izmantotie principi darbavietas «normālā» atalgojuma noteikšanai



Valsts ieņēmumu
dienests

Netipiski augstu ienākumu
izslēgšana

Nosakot salīdzināšanas bāzi, lieto statistiski «tīrītus» atalgojuma datus, kuriem piemērota starpkvartīļu diapazona metode (pamatojoties uz vidējās stundas tarifa likmes rādītāju), lai identificētu netipiski lielus datus.

Trešo pušu informācijas
izmantošana objektīvam algas
novērtējumam

Ja ēnu ekonomika ir izteikti izplatīta, ietekmējot atalgojuma statistikas parametrus, tiek izmantoti:

- profesionālu biznesa asociāciju dati par profesiju atalgojumu;
- darba sludinājumu dati.

Pieeja šobrīd tiek lietota šādām profesijām: Kravas automobiļa vadītājs (profesijas kods 833203); Pavārs (profesijas kods 512002); Bārmenis (profesijas kods 513202); Viesmīlis (profesijas kods 513101)

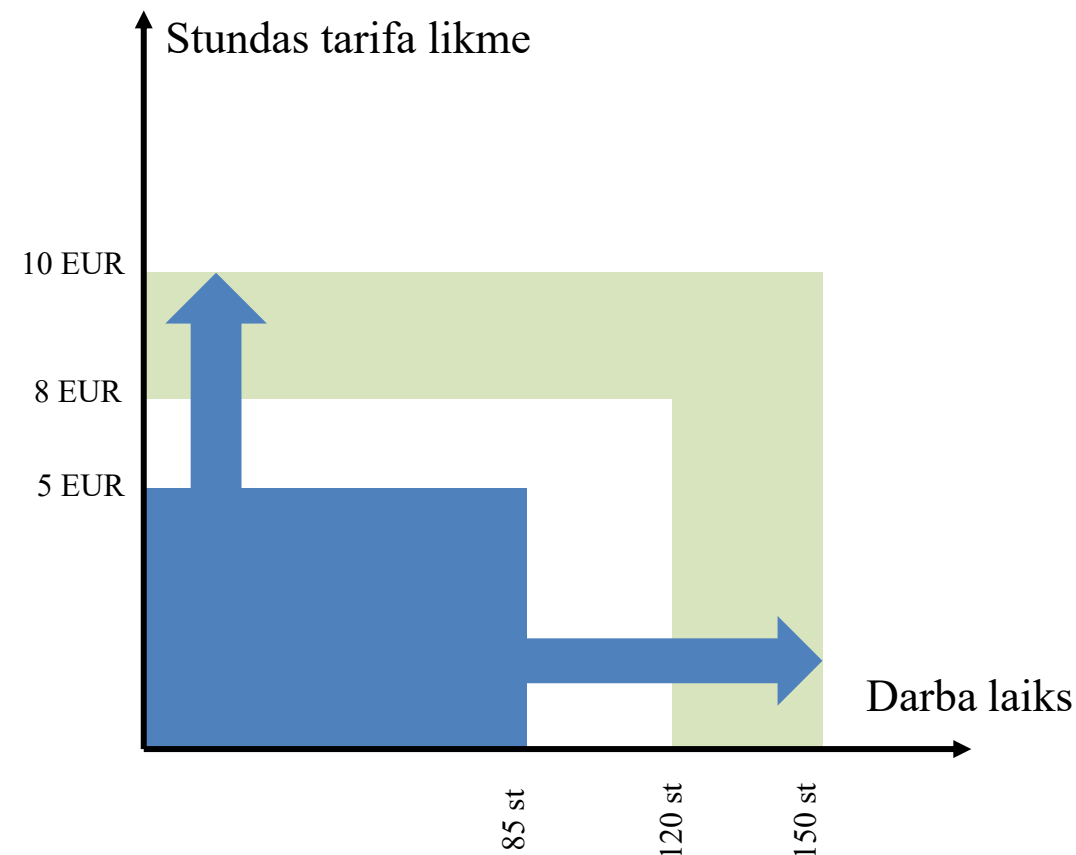
Nedeklarētās darba algas aplēšu princips



Valsts ieņēmumu
dienests

Ilustratīvs piemērs:

- profesijas «normālais» atalgojums ir 1500 EUR, strādājot 150 stundas ar 10 EUR stundas tarifa likmi;
- darbavietas, kurām netiks aplēsta nedeklarētā alga, ir darbavietas ar atalgojumu virs 1200 EUR. Darba laika zemākā ticamības robeža – 120 stundas, stundas tarifa likmes ticamības zemākā robeža – 8 EUR;
- analizētai darbavietai faktiskie ienākumi veido 425 EUR, ja darba laiks ir 85 stundas un stundas tarifa likme 5 EUR;
- nedeklarētie ienākumi tiek aplēsti, pielīdzinot stundas tarifa likmi profesijas «normālai» tarifa likmei (no 5 EUR līdz 10 EUR). Ja nav objektīva pamatojuma nepilna laika darbam, faktiskais darba laiks tiek pielīdzināts «normālam» darba laikam (no 85 st. līdz 150 st.)



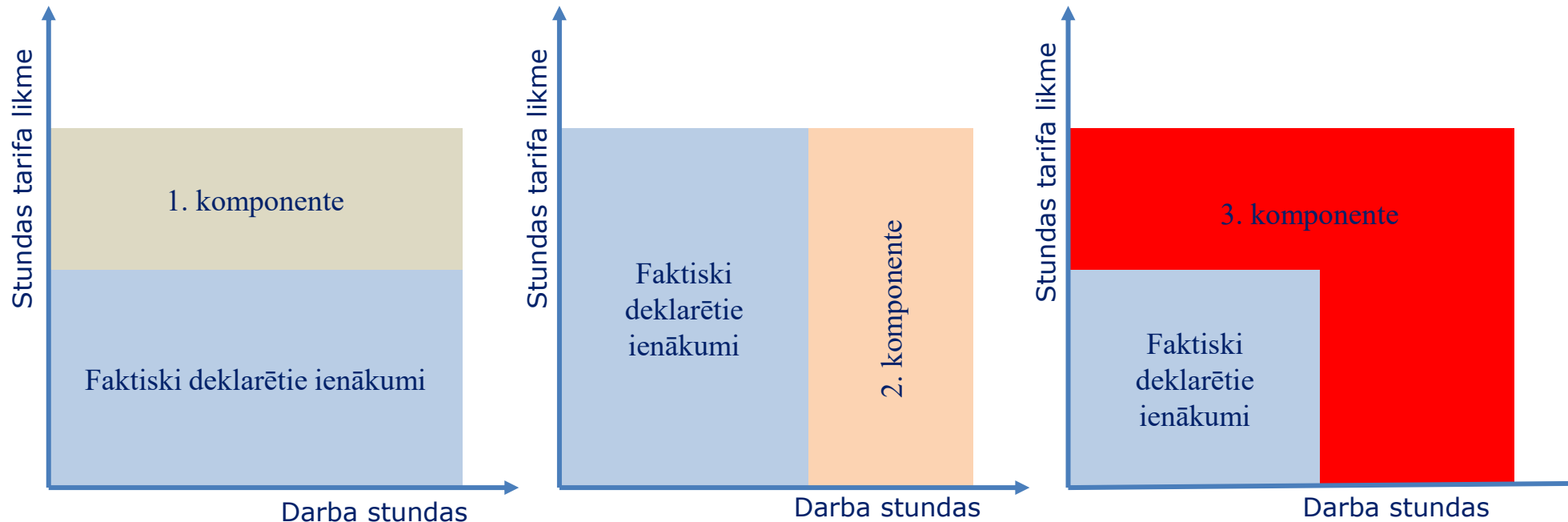
Nedeklarēto ienākumu noteikšanas trīs komponentes



Valsts ieņēmumu dienests

Ja darbavietas faktiskais atalgojums nesasniedz 80 % no profesijas «normālā» atalgojuma reģionā, tiek identificētas trīs neatbilstību tipoloģijas, kas veido trīs nedeklarētā ienākuma komponentes:

- darbavietas stundas tarifa likmes neatbilstība «normai» (veidojas 1. komponente);
- darbavietā nostrādāto stundu neatbilstība «normai» (veidojas 2. komponente);
- vienlaicīga darbavietas stundas tarifa likmes un stundu skaita neatbilstība «normai» (veidojas 3. komponente)

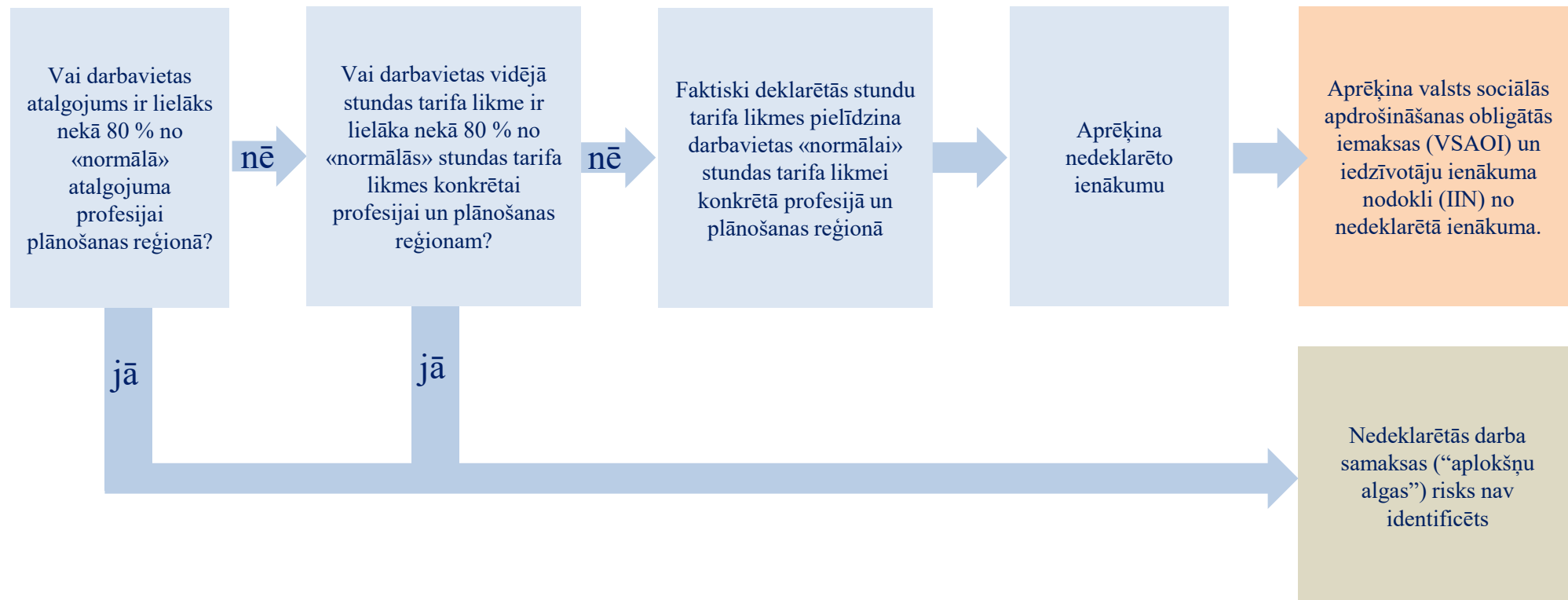


Nedeklarētā darba samaksa, kas veidojas no darbavietas vidējās stundas tarifa likmes neatbilstības (plaisas 1. komponente)



Valsts ieņēmumu dienests

Nodokļu plaisu, kas veidojas **no darbavietas vidējās stundas tarifa likmes neatbilstībām**, aprēķina visām darbavietām, kurām tā nerasniedz 80 % no noteiktajai profesijai noteiktajā plānošanas reģionā (Kurzemē, Latgalē, Vidzemē, Zemgalē un Rīgā) aprēķinātās vidējās stundas tarifa likmes vērtības.



Nedeklarētā darba samaksa, kas veidojas no darbavietā nostrādāto stundu neatbilstības (plaisas 2. komponente) (1)



Valsts ieņēmumu
dienests

Lai aprēķinātu nodokļu plaisu, kas veidojas no **darbavietā nostrādāto stundu neatbilstībām**, izmanto šādus pamatposmus:

- 1) identificē darbavietas, kurās nostrādātās darba stundas nesasniedz 80 % no vidējām nostrādātajām darba stundām noteiktajai profesijai noteiktajā plānošanas reģionā (Kurzemē, Latgalē, Vidzemē, Zemgalē un Rīgā);
- 2) no aprēķina izslēdz nodarbinātos, kuriem vienlaicīgi īstenojas abi šādi nosacījumi:
 - personai ir divas darbavietas un vairāk;
 - visās personas darbavietās summārais nostrādāto stundu skaits mēnesī ir lielāks par 100 stundām (aptuveni 2/3 no pilnas slodzes), vai personas visās darbavietās gūtais summārais darba ienākums ir lielāks vai vienāds ar 1000 EUR/mēnesī.

Nedeklarētā darba samaksa, kas veidojas no darbavietā nostrādāto stundu neatbilstības (plaisas 2. komponente) (2)



Valsts ieņēmumu dienests

No aprēķina izslēdz nodarbinātos, kuriem īstenojas vismaz viens no šādiem kritērijiem:

- darba ņēmējs ir sasniedzis pensijas vecumu;
- darba ņēmējs ir sieviete ar vismaz vienu bērnu, kurš nav sasniedzis piecu gadu vecumu attiecīgā nedeklarēto darba ienākumu novērtēšanas perioda beigās;
- darba ņēmējs ir persona ar invaliditāti.

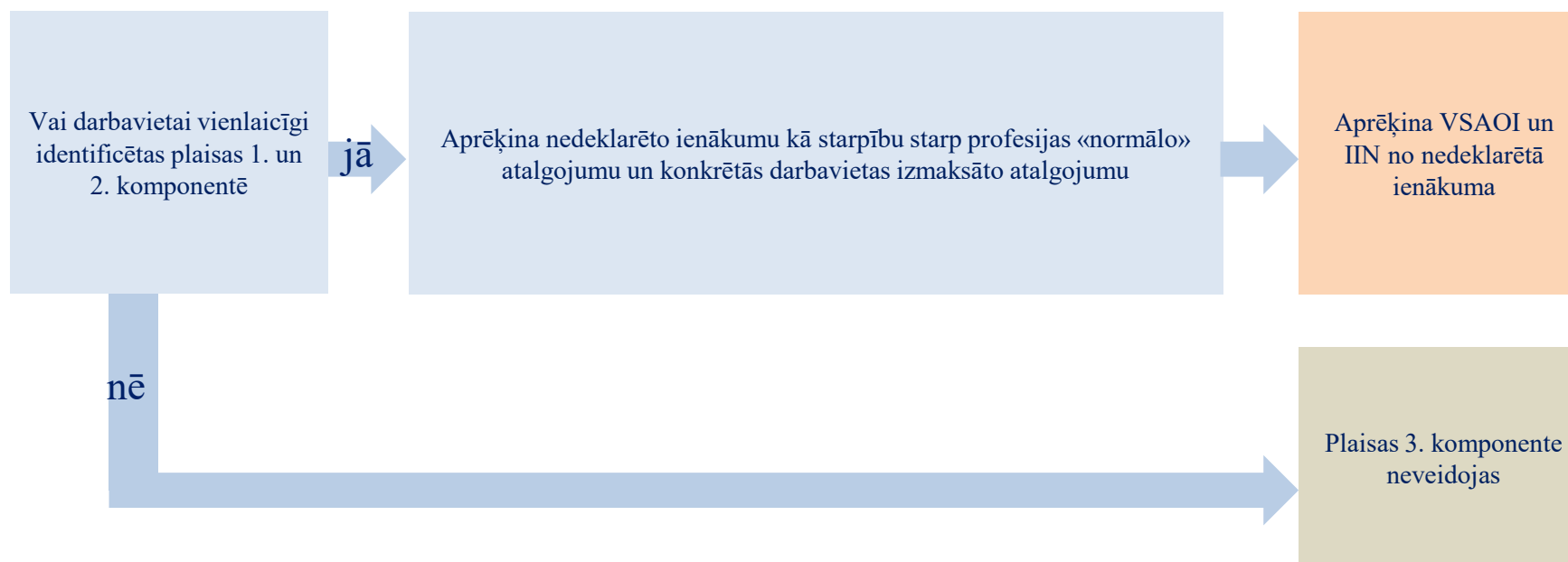


Nedeklarētā darba samaksa, kas veidojas, ja darbavieta neatbilst «normālā» darba laika un stundas tarifa likmes kritērijam (plaisas 3. komponente)



Valsts ieņēmumu dienests

Ja analīzes rezultātā darbavietai vienlaikus identificē gan neadekvāti zemu nostrādāto darba stundu skaitu, gan to, ka vidējā stundas tarifa likme ir zemāka nekā vidēji profesijā, tad deklarētā darba samaksa būtiski atšķiras no profesijai raksturīgā «normālā» atalgojuma. Šādos gadījumos, nosakot nedeklarēto darba ienākumu apjomu, darbavietas faktisko atalgojumu salīdzina ar profesijas «normālo» atalgojumu nozarē/reģionā.



Nodokļu plaisas aprēķins (VSAOI), pamatojoties uz nedeklarētiem darba ienākumiem



Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarētiem ienākumiem piemērojama tā pati **efektīvā VSAOI likme**, kura piemērota deklarētiem ienākumiem.

VSAOI likme lielākoties ir atkarīga no nodarbinātām personām piemērotajiem sociālās apdrošināšanas veidiem, kas savukārt ir atkarīgi no darba ņēmēja statusa (piemēram, pensionārs, invalīds, pašnodarbinātā persona).

Tiek pieņemts, ka darba ņēmēju struktūra nedeklarētiem ienākumiem ir līdzīga deklarēto ienākumu darba ņēmēju struktūrai, jo VID rīcībā nav informācijas, ka atsevišķā darba ņēmēju kategorijā būtu īpaši izplatīta ienākumu nedeklarēšanas parādība.

Nodokļu plaisas aprēķins (IIN), pamatojoties uz nedeklarētiem darba ienākumiem



Valsts ieņēmumu
dienests

Nedeklarētiem ienākumiem ir piemērojama **minimālā nominālā (normatīvajā aktā paredzētā) IIN likme.**

Tiek pieņemts, ka nedeklarētos ienākumus izmaksā papildus deklarētiem ienākumiem, kuriem jau ir piemēroti visi atvieglojumi (piemēram, neapliekamais minimums, atvieglojumi par apgādībā esošajām personām).

Metodes priekšrocības un trūkumi



Metode var sniegt informāciju par iespējamo nedeklarētās darba samaksas apmēru un attīstības tendencēm.

Metode var sniegt informāciju par nedeklarētās darba samaksas parādības izplatību dažādās nozarēs.



Metode neatspoguļo nedeklarēto darba samaksu, kas veidojas no nelegālās nodarbinātības.

Metode atspoguļo VSAOI un IIN plaisu no vienīgā ienākumu veida – darba samaksas.

Metodei ir būtiski precīzi dati par nodarbināto profesijām, kā arī deklarēto darba stundu skaitu.



Valsts ieņēmumu
dienests

Noderīgas vietnes



Valsts ieņēmumu
dienests

Papildus aicinām skatīt VID sagatavoto un tīmekļvietnē publicēto informāciju:

nodokļu plaisu apmērus:

<https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-statistikas-katalogs/nodoklu-plaisu-apmeri-par-2024gadu>

nozaru statistikas vizualizāciju:

<https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-vizualizacija>

profesiju atalgojuma vizualizāciju:

<https://www.vid.gov.lv/lv/profesiju-atalgojums>



Valsts ieņēmumu
dienests



@vidgovlv



@vid_gov



@vid_gov



/valsts-ienemumu-dienests



/vidkomunikacija



EDS "Sarakste ar VID"



+371 67120000

VALSTS IENĒMUMU DIENESTS

